มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

รหัสวิชา : 3521101

Fundamentals of Accounting 1

การบัญชีชั้นต้น 1

บรรยายโดย อาจารย์กิ่งกาญจน์ จารุกรุณา

Nakhon Pathom Rajabhat University

บทที่ 3 รายการค้า และการวิเคราะห์รายการค้า

- ✓ วงจรบัญชี
- ✓ สมการบัญชี
- ✓ ผังบัญชี
- ✓ ระบบบัญชีคู่
- ✓ รายการค้า
- ✓ การวิเคราะห์รายการค้า

วงจรบัญชี(Accounting Cycle)

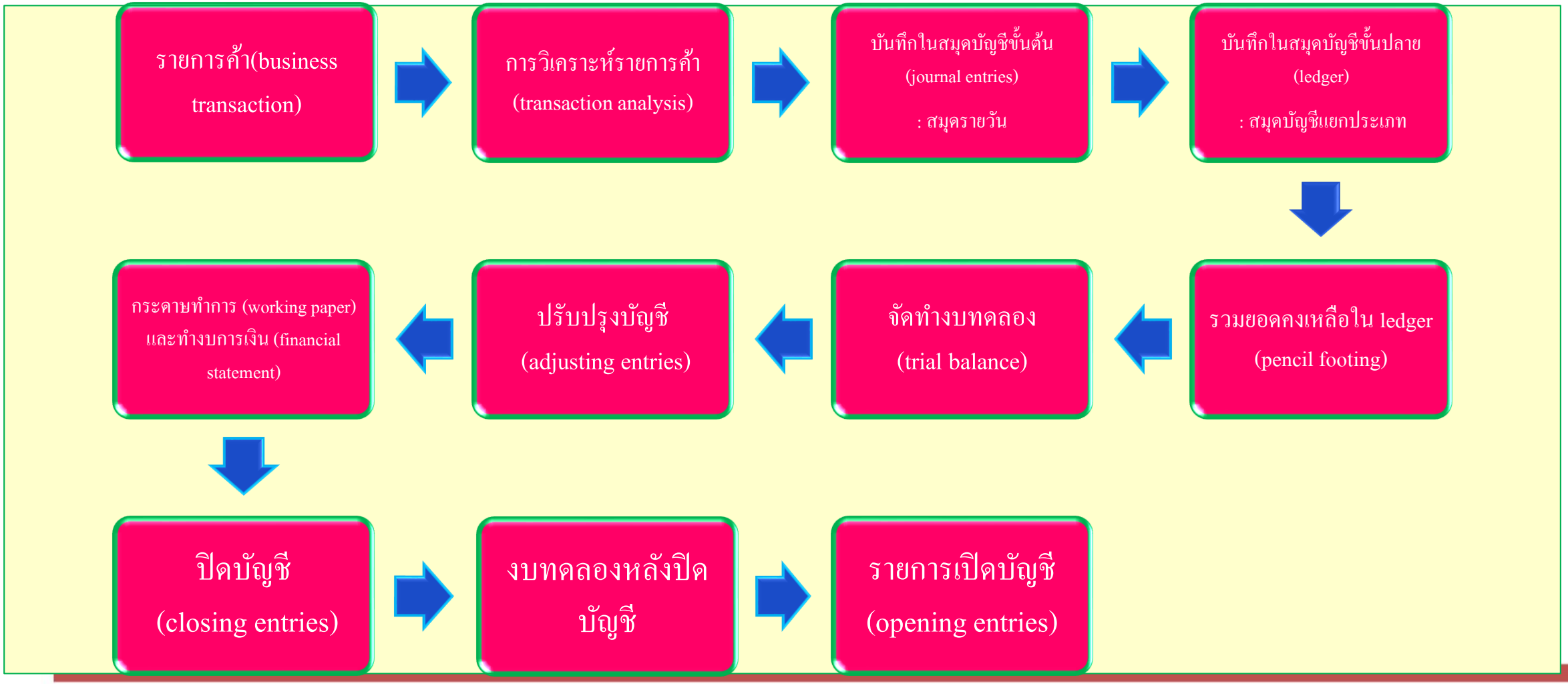

สมการบัญชี (Accounting Equation)

หมายถึง สมการที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์ หนี้สิน และส่วนของเจ้าของ(ทุน) ซึ่งเป็นรายการที่ปรากฏอยู่ในงบแสดงฐานะการเงิน โดยทั้ง 3 รายการนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากรายการค้าที่เกิดขึ้นของกิจการและแสดงความสัมพันธ์โดยสมดุลกันเสมอ ซึ่งจะเขียนเป็นสมการได้ดังนี้

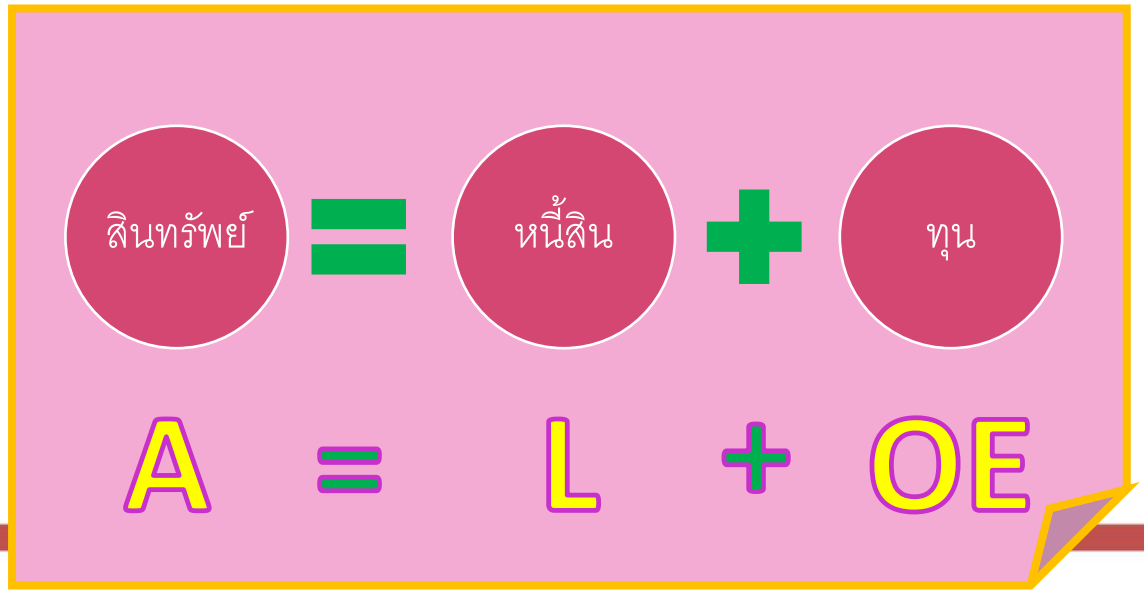

ตัวอย่างการคำนวณโดยใช้สมการบัญชี

สินทรัพย์		หนี้สินและส่วนของเจ้าของ	
เงินสด	20,000	**หนี้สิน**	
ลูกหนี้การค้า	50,000	เจ้าหนี้การค้า	50,000
วัสดุเสริมสวย	30,000	ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	5,000
อุปกรณ์	60,000		
อาคาร	100,000	**ส่วนของเจ้าของ**	
		ทุน-นารี	?

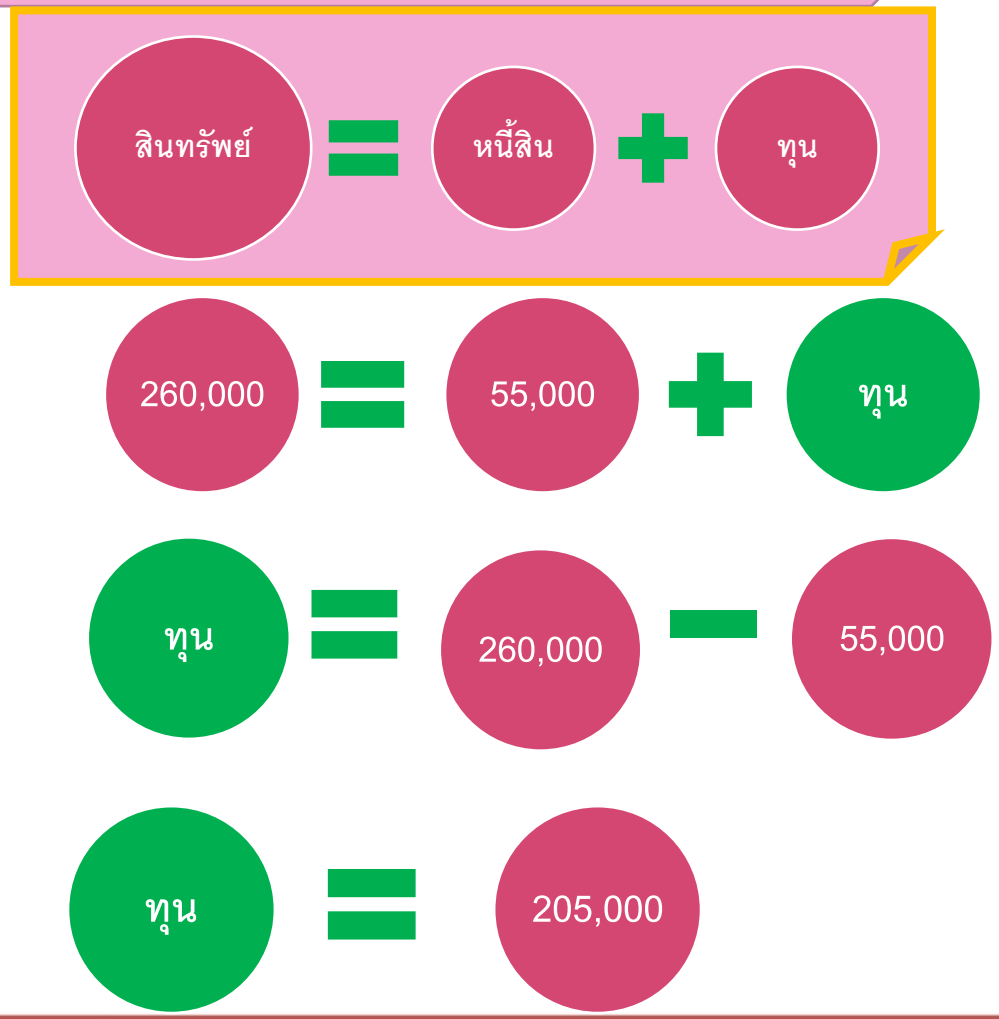

ตัวอย่างการคำนวณโดยใช้สมการบัญชี(ต่อ)

สินทรัพย์		หนี้สินและส่วนของเจ้าของ	
เงินสด	20,000	**หนี้สิน**	
ลูกหนี้การค้า	50,000	เจ้าหนี้การค้า	50,000
วัสดุเสริมสวย	30,000	ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	5,000
อุปกรณ์	60,000		
อาคาร	100,000	**ส่วนของเจ้าของ**	
		ทุน-นารี	205,000

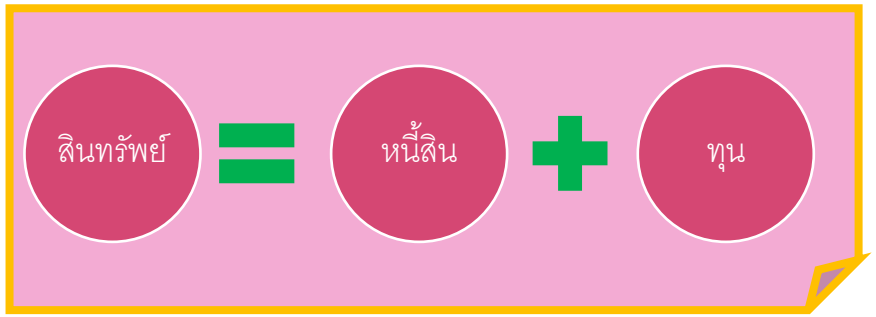

สินทรัพย์ (A) 260,000	=	หนี้สิน (L) 55,000	+	ส่วนของเจ้าของ (OE) 205,000
หนี้สิน (L) 55,000	=	สินทรัพย์ (A) 260,000	-	ส่วนของเจ้าของ (OE) 205,000
ส่วนของเจ้าของ (OE) 205,000	=	สินทรัพย์ (A) 260,000	-	หนี้สิน (L) 55,000

ผังบัญชี (Chart of Account)

- การกำหนดเลขที่บัญชีให้กับหมวดบัญชีต่างๆ อย่างมีหลักเกณฑ์
- ต้องจัดทำไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะมีการบันทึกบัญชี โดยอาจมีการเว้นช่วงไว้สำหรับบัญชีที่อาจเกิดขึ้นภายหลังได้
- ทั้งนี้จะมีความแตกต่างกันในแต่ละกิจการ

ตัวอย่างการกำหนดผังบัญชี (Chart of Account)

- หมวดสินทรัพย์ > หมวดที่ 1 **เลขที่บัญชีจะขึ้นต้นด้วย 1**
- หมวดหนี้สิน > หมวดที่ 2 **เลขที่บัญชีจะขึ้นต้นด้วย 2**
- หมวดส่วนของเจ้าของ > หมวดที่ 3 **เลขที่บัญชีจะขึ้นต้นด้วย 3**
- หมวดรายได้ > หมวดที่ 4 **เลขที่บัญชีจะขึ้นต้นด้วย คือ 4**
- หมวดค่าใช้จ่าย > หมวดที่ 5 **เลขที่บัญชีจะขึ้นต้นด้วย คือ 5**

ตัวอย่างการกำหนดผังบัญชี (Chart of Account)

ลำดับที่ 1 คือ หมวดบัญชี

ลำดับที่ 2 คือ ประเภทบัญชี

ลำดับที่ 3 – 4 คือ ลำดับรายการ

รหัสบัญชี	ชื่อบัญชี
1000	**สินทรัพย์ Assets**
1100	**สินทรัพย์หมุนเวียน Current Assets**
1101	เงินสด Cash
1110	เงินฝากธนาคาร Bank
1120	ลูกหนี้ Accounts Receivable
1200	**สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน Non - Current Assets**
1201	ที่ดิน Land
1210	อาคาร Building

ตัวอย่างการกำหนดผังบัญชี (Chart of Account)

ลำดับที่ 1 คือ หมวดบัญชี

ลำดับที่ 2 คือ ประเภทบัญชี

ลำดับที่ 3 – 4 คือ ลำดับรายการ

รหัสบัญชี	ชื่อบัญชี
2000	**หนี้สิน Liabilities**
2100	**หนี้สินหมุนเวียน Current Liabilities**
2101	เจ้าหนี้เงินกู้ loan payable
2110	เจ้าหนี้การค้า account payable
2130	รายได้รับล่วงหน้า deferred income
2200	**หนี้สินไม่หมุนเวียน Non-Current Liabilities**
2201	เจ้าหนี้ระยะยาวอื่น Long term payable

ตัวอย่างการกำหนดผังบัญชี (Chart of Account)

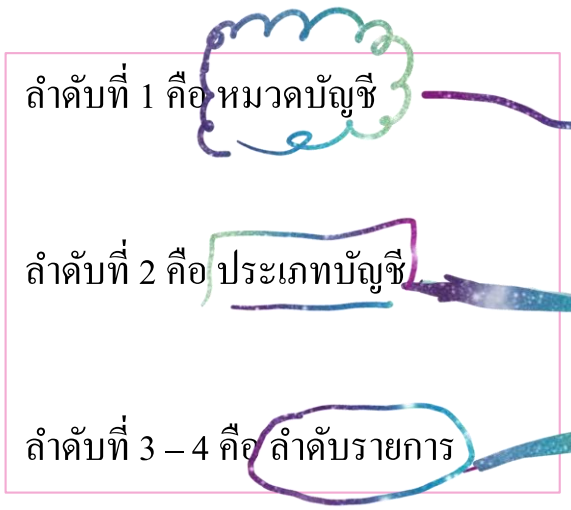

รหัสบัญชี	ชื่อบัญชี
3000	**ส่วนของเจ้าของ Owner's Equity**
3100	ทุน-Equity
3101	ถอนใช้ส่วนตัว drawing account
3200	กำไร(ขาดทุน) สุทธิ profit and loss account

ตัวอย่างการกำหนดผังบัญชี (Chart of Account)

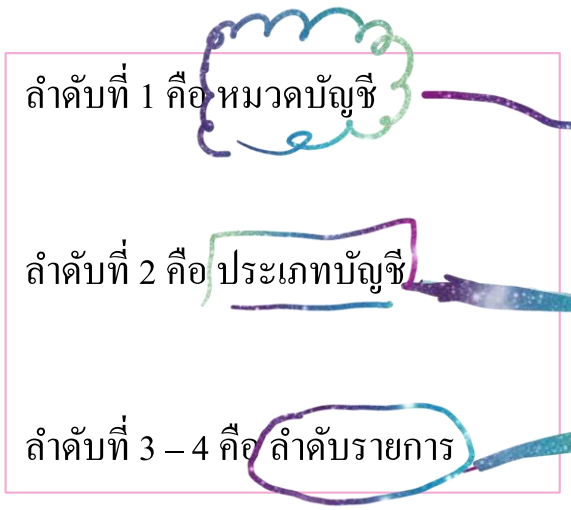

รหัสบัญชี	ชื่อบัญชี
4000	รายได้ Revenue
4100	รายได้จากการบริการ Service Revenue
4200	รายได้อื่นๆ other Revenue
4201	ดอกเบี้ยรับ Interest receivable

ตัวอย่างการกำหนดผังบัญชี (Chart of Account)

รหัสบัญชี	ชื่อบัญชี
5000	ค่าใช้จ่าย Expenses
5001	เงินเดือน salary
5002	ค่ายานพาหนะ Transporters
5003	ค่าไฟฟ้า electricity public -payment
5004	ค่าน้ำประปา Water public -payment

ระบบบัญชีคู่ (Double Entry System)

- หลักการบันทึกบัญชีที่ยอมรับกันโดยทั่วไป
- เกิดจากรายการค้าที่ต้องนำมาบันทึกบัญชี 2 ด้าน คือ ด้านเดบิต (Debit : Dr.) และด้านเครดิต (Credit : Cr.) ด้วยจำนวนเงินที่เท่ากัน
- บางครั้งรายการค้าด้านเดบิต(Dr.) หรือด้านเครดิต (Cr.) อาจมีหลาย ๆ บัญชี แต่จำนวนเงินรวมในแต่ละด้านจะต้องเท่ากันตามหลักการบัญชีคู่ เรียกว่า “การบันทึกรวมรายการ (Compound Journal Entry)”

ระบบบัญชีคู่ (Double Entry System) (ต่อ)

- ด้านเดบิต (Debit : Dr.) คือ ด้านซ้ายของสมการบัญชี โดยจะบันทึกรายการในหมวดสินทรัพย์และค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ และรายได้ลดลง
- ด้านเครดิต (Credit : Cr.) คือ ด้านขวาของสมการบัญชี โดยจะบันทึกรายการในหมวดหนี้สิน ส่วนของเจ้าของ และรายได้เพิ่มขึ้น สินทรัพย์และค่าใช้จ่ายลดลง

สรุปการบันทึกบัญชีระบบบัญชีคู่กับสมการบัญชี

หมวดบัญชี	เพิ่ม (+)	ลด (-)
1. สินทรัพย์	• เดบิต (Dr.)	• เครดิต (Cr.)
2. หนี้สิน	• เครดิต (Cr.)	• เดบิต (Dr.)
3. ส่วนของเจ้าของ	• เครดิต (Cr.)	• เดบิต (Dr.)
4. รายได้	• เครดิต (Cr.)	• เดบิต (Dr.)
5. ค่าใช้จ่าย	• เดบิต (Dr.)	• เครดิต (Cr.)

Dr. Cr.

สินทรัพย์ + ค่าใช้จ่าย = หนี้สิน + ส่วนของเจ้าของ + รายได้

สรุปการบันทึกบัญชีระบบบัญชีคู่กับบัญชีแยกประเภท

เดบิต Dr.	**สินทรัพย์**	เครดิต Cr.
สินทรัพย์เพิ่ม (+)		สินทรัพย์ลด (-)

เดบิต Dr.	**ส่วนของเจ้าของ**	เครดิต Cr.
ทุนลด (-)		ทุนเพิ่ม (+)

เดบิต Dr.	**ค่าใช้จ่าย**	เครดิต Cr.
คชจ. เพิ่ม (+)		คชจ.ลด (-)

เดบิต Dr.	**หนี้สิน**	เครดิต Cr.
หนี้สินลด (-)		หนี้สินเพิ่ม (+)

เดบิต Dr.	**รายได้**	เครดิต Cr.
รายได้ลด (-)		รายได้เพิ่ม (+)

บัญชีรูปตัว T

รายการค้า (Business Transaction)

หมายถึง รายการที่เกิดจากการดำเนินงานทางการค้าและก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน หรือโอนเงิน หรือสิ่งที่วัดมูลค่าได้เป็นตัวเงิน กับบุคคลภายนอกกิจการ อันจะทำให้บัญชีหมวดสินทรัพย์ หนี้สินและส่วนของเจ้าของเปลี่ยนแปลง

ตัวอย่างรายการค้า (Business Transaction)

- การนำเงินสด หรือสินทรัพย์มาลงทุน
- ขายสินค้าเป็นเงินสด หรือเงินเชื่อ
- ได้รับเงินจากการบริการเป็นเงินสด
- ให้บริการแก่ลูกค้าแต่ยังไม่ได้รับเงิน
- ซื้อสินค้าเป็นเงินสด หรือเงินเชื่อ

- ซื้อสินทรัพย์มาใช้ในกิจการ
- จ่ายชำระหนี้เจ้าหนี้
- รับชำระหนี้จากลูกหนี้
- จ่ายค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์
- การกู้ยืมเงินและการชำระหนี้จากบุคคลภายนอก

รายการที่ไม่ก่อให้เกิดรายการค้า (Non - Business Transaction)

- การแนะนำสินค้า
- การทำความสะอาดสำนักงาน
- การสาธิตสินค้า
- การเขียนจดหมายโต้ตอบกับลูกค้า
- การสอบถามราคาสินค้า
- การอบรมพนักงาน

ไม่เกิดการแลกเปลี่ยน โอนเงิน
หรือสิ่งของมีมูลค่าเป็นตัวเงิน

การวิเคราะห์รายการค้า (Business Transaction Analysis)

หมายถึง การพิจารณารายการค้าที่เกิดขึ้นซึ่งจะมีผลทำให้บัญชีหมวดสินทรัพย์ หนี้สินและส่วนของเจ้าของเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร เป็นจำนวนเงินเท่าใด

- **จุดเริ่มต้นของวงจรบัญชี คือ รายการค้า** หากวิเคราะห์รายการค้าผิดพลาด อาจทำให้การจัดทำบัญชีในขั้นตอนต่อไปผิดพลาดด้วย
- การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการวิเคราะห์รายการค้า จะมีผลทำให้สมการบัญชีสมดุลเสมอ คือ **“สินทรัพย์ที่เปลี่ยนแปลง = หนี้สินที่เปลี่ยนแปลง + ส่วนของเจ้าของที่เปลี่ยนแปลง”**

หลักการวิเคราะห์รายการค้า แบ่งเป็น 5 กรณี ดังนี้

หลักการบัญชีคู่ (double entry system)

1. สินทรัพย์เพิ่ม (+) ส่วนของเจ้าของเพิ่ม (+) Ex. นาย ก. นำเงินสดมาลงทุน > Dr. เงินสดเพิ่ม / Cr. ส่วนของเจ้าของเพิ่ม

2. สินทรัพย์ลด (-) ส่วนของเจ้าของลด (-) Ex. นายก. ถอนเงินไปใช้ส่วนตัว > Cr. เงินสดลด / Dr. ส่วนของเจ้าของลด

3. สินทรัพย์อย่างหนึ่งเพิ่ม (+) สินทรัพย์อย่างหนึ่งลด (-) Ex. นาย ก. นำเงินสดไปฝากธนาคาร > Dr. เงินฝากธนาคารเพิ่ม / Cr. เงินสดลด

4. สินทรัพย์เพิ่ม (+) หนี้สินเพิ่ม (+) Ex. นาย ก. ซื้อเครื่องจักรเป็นเงินเชื่อ > Dr. เครื่องจักรเพิ่ม / Cr. เจ้าหนี้เพิ่ม

5. สินทรัพย์ลด (-) หนี้สินลด (-) Ex. นาย ก. จ่ายชำระหนี้ค่าเครื่องจักร > Cr. เงินสดลด / Dr. เจ้าหนี้ลด

การวิเคราะห์รายการค้าที่ก่อให้เกิดรายได้หรือค่าใช้จ่าย

รายการค้าที่ก่อให้เกิดรายได้ เป็นรายการค้าที่ส่งผลให้ส่วนของเจ้าของในสมการบัญชีเพิ่มขึ้น บัญชีรายได้จึงอยู่ด้านขวาของสมการบัญชี หรืออยู่ด้านเดียวกันกับส่วนของเจ้าของ

รายการค้าที่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่าย เป็นรายการค้าที่ส่งผลให้ส่วนของเจ้าของในสมการบัญชีลดลง บัญชีค่าใช้จ่ายจึงอยู่ด้านซ้ายของสมการ หรืออยู่ด้านตรงข้ามกับส่วนของเจ้าของ

การวิเคราะห์รายการค้า กับ สมการบัญชี

สมการบัญชี

สินทรัพย์ = หนี้สิน + ส่วนของเจ้าของ + (รายได้ - ค่าใช้จ่าย)

หรือ

สินทรัพย์ = หนี้สิน + ส่วนของเจ้าของ + (กำไร / ขาดทุน)

Dr. / ดุลบัญชีปกติ

Cr. / ดุลบัญชีปกติ

สินทรัพย์ + ค่าใช้จ่าย = หนี้สิน + ส่วนของเจ้าของ + รายได้

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า

รายการค้า	สินทรัพย์		หนี้สิน		ทุน		สรุปการวิเคราะห์	
	เพิ่ม	ลด	เพิ่ม	ลด	เพิ่ม	ลด	เดบิต (Dr.)	เครดิต (Cr.)
1. นารีนำเงินสดมาลงทุน 50,000 บาท	/ 50,000				/ 50,000		เงินสด 50,000	ทุน-นารี 50,000
2. นารีซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์เป็นเงินเชื่อ 3,000 บาท	/ 3,000		/ 3,000				อุปกรณ์สำนักงาน 3,000	เจ้าหนี้ 3,000
3. นารีซื้อวัสดุสำนักงานเป็นเงินสด 500 บาท	/ 500	/ 500					วัสดุสำนักงาน 500	เงินสด 500
4. กิจการชำระหนี้ค่าเครื่องคอมพิวเตอร์ 1,500 บาทด้วยเช็ค		/ 1,500		/ 1,500			เจ้าหนี้ 1,500	เงินฝากธนาคาร 1,500

51,500 = 1,500 + 50,000

ตัวอย่างการวิเคราะห์รายการค้า (ต่อ)

รายการค้า	สินทรัพย์		หนี้สิน		ทุน		สรุปการวิเคราะห์	
	เพิ่ม	ลด	เพิ่ม	ลด	เพิ่ม	ลด	เดบิต (Dr.)	เครดิต (Cr.)
5. ส่งบิลเรียกเก็บเงินจากลูกค้า 1,000 บาทยังไม่ได้รับเงิน	/ 1,000				/ 1,000		ลูกหนี้การค้า 1,000	รายได้จากการบริการ 1,000
6. จ่ายค่าน้ำมันเป็นเงินสด 800 บาท		/ 800				/ 800	ค่ายานพาหนะ 800	เงินสด 800
7. นารีถอนเงินไปใช้ส่วนตัว 2,500 บาท		/ 2,500				/ 2,500	ถอนใช้ส่วนตัว 2,500	เงินสด 2,500
8. กิจการได้รับชำระหนี้ค่าบริการทั้งหมดด้วยเช็ค	/ 1,000	/ 1,000					เงินฝากธนาคาร 1,000	ลูกหนี้การค้า 1,000

49,200 = 1,500 + 47,700

สินทรัพย์ = หนี้สิน + ส่วนของเจ้าของ (ทุน)

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม